

Nr 5

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om sänkning av rösträttsåldern m. m.

Konstitutionsutskottet har till gemensam behandling förehaft

1) motionen nr 47 i andra kammaren av herr *Jansson m. fl.*;

2) de likalydande motionerna nr 151 i första kammaren av herrar *Wir-tén* och *Karl-Erik Eriksson* och nr 201 i andra kammaren av herr *Munde-bo m. fl.*; samt

3) de likalydande motionerna nr 253 i första kammaren av fru *Elvy Olsson* och herr *Svanström* och nr 437 i andra kammaren av herr *Larsson* i Borrby *m. fl.*

Motionsyrkandena

I *motionen vid 1)* ovan hemställs, »att riksdagen måtte besluta

1. att som vilande grundlagsförslag antaga följande lydelse av 16 § första stycket riksdagsordningen: 'Valrätt tillkommer envar man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått aderton års ålder';

2. att uppdraga åt konstitutionsutskottet att framlägga förslag till sådan grundlagsändring, som skulle medföra motsvarande sänkning av valbarhetsåldern till riksdagens kamrar; samt

3. att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till sådana ändringar i kommunallagarna, som medför motsvarande sänkning av den kommunala rösträtts- och valbarhetsåldern, vid samma tidpunkt som förslagen under 1. och 2. slutgiltigt prövas».

I *motionerna vid 2)* ovan hemställs,

»A. att riksdagen måtte (1) besluta såsom vilande grundlagsändring, att rösträttsåldern vid val till riksdagens andra kammare sänkes från nuvarande året efter uppnådda 20 år till året efter uppnådda 18 år; och (2) besluta att rösträttsåldern vid kommunala val sänkes på samma sätt; samt

B. att utskottet måtte utarbeta förslag till erforderliga grundlags- och lagändringar».

I *motionerna vid 3)* ovan hemställs, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om sänkning av rösträttsåldern till 18 år i

enlighet med vad i motionen anförts måtte upptagas till prövning i anslutning till övervägandena rörande ny författning».

Beträffande motiven för motionsyrkandena får utskottet hänvisa till motionerna i andra kammaren.

Gällande bestämmelser

En sänkning av *rösträttsåldern* beslöts år 1965. Lagändringarna därom träder i tillämpning i samband med upprättandet av röstlängder innevarande år. De nya bestämmelserna innebär följande.

Rösträtt vid val till andra kammaren skall enligt § 16 riksdagsordningen tillkomma varje svensk medborgare, som senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugo års ålder, dock att rösträtt inte får utövas av den som på grund av domstols förklaring är eller efter uppnådd myndighetsålder skall förbli omyndig.

Samma bestämmelser om åldersgräns och myndighetskrav för rösträttsutövning återfinns med avseende på de primärkommunala valen i 6 § kommunallagen, 6 § kommunallagen för Stockholm och 9 § lagen om församlingsstyrelse och gäller även för landstingsval till följd av 7 § landstingslagen.

Reformerna år 1965 berörde inte *valbarhetsåldern*, vilken för såväl riksdagsmannauppsdrag som ledamotskap i kommunernas representativa församlingar är tjugotre år. Denna gräns fastställdes för stads-, kommunal- och kyrkofullmäktige samt landstingen år 1945, för andra kammaren (§ 19 riksdagsordningen) år 1949 och för första kammaren (§ 9 riksdagsordningen) år 1953.

Frågans behandling vid 1964 och 1965 års riksdagar

De bestämmelser om rösträttsåldern, som träder ur kraft med tillkomsten av årets röstlängder, innebär att rösträtt inträder kalenderåret efter det varunder vederbörande fyllt tjuogoett år. Reformerna innebär sålunda en sänkning med ett år. Förslag därom framlades, såvitt avsåg § 16 riksdagsordningen, dvs. val till andra kammaren, i proposition till *1964 års riksdag* (nr 140). Departementschefen uttalade därvid, att ett samband alltjämt borde upprätthållas mellan rösträtts- och myndighetsålder; dock borde av praktiska skäl den mindre avvikelse godtagas som följde av förslagets anknytning till kalenderårsskifte och som innebär att den som fyller 21 år efter valdagen får utöva rösträtt redan före myndighetsdagen. En längre gående sänkning av rösträttsåldern borde emellertid anstå tills ställning tagits till frågan hur hög myndighetsåldern borde vara. Det upplystes i

propositionen, att sistnämnda fråga skulle bli föremål för utredning genom sakkunniga som inom kort skulle komma att tillkallas för översyn av förmynderskapslagstiftningen.

I anledning av nämnda proposition väcktes motioner med yrkanden om en ytterligare sänkning av rösträttsåldern. Konstitutionsutskottet anslöt sig i avgivet utlåtande (nr 19) till departementschefen och uttalade, att en sådan reform borde föregås av en prövning av myndighetsåldern. I en reservation hemställde sex ledamöter om sänkning med två år utöver propositionsförslaget. Riksdagen följde utskottet.

Vid 1965 års riksdag antogs det nämnda förslaget till ändring i riksdagsordningen slutligt. I anslutning därtill framlades proposition (nr 106) med förslag dels till motsvarande ändringar i kommunallagarna, dels till följdändringar i vallagstiftningen. I motioner framfördes samma yrkanden som ovan återgetts ur de nu föreliggande. Konstitutionsutskottet hänvisade i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 40) till sin föregående år intagna ståndpunkt samt tillstyrkte propositionen och avstyrkte motionerna. I ett särskilt yttrande uttalade sex ledamöter, att en ytterligare sänkning av rösträttsåldern borde övervägas, men att de funnit sig böra avstå från att i förevarande sammanhang reservera sig med hemställan därom med hänsyn till att en reform ändock inte kunde komma till stånd förrän efter nästa allmänna andrakammarval och frågan om myndighetsåldern var föremål för utredning.

Det bör även antecknas, att den i propositionen 1964: 140 förutskickade utredningen för översyn av förmynderskapslagstiftningen tillsatts i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1964. Den har antagit benämningen *förmynderskapsutredningen*. I direktiven framhåller departementschefen sambandet med frågan om rösträttsåldern och hänvisar till nyssnämnda proposition. Som en av de mera angelägna frågorna vid översynen betecknas spørsmålet om införande av olika former av omyndighet. I samband härmed antecknas i direktiven, att det inte utan vidare kan anses klart att rösträtt bör fräntagas varje omyndigförklarad person.

Utskottet

En sänkning av rösträttsåldern vid allmänna val beslöts slutligt under höstsessionen av 1965 års riksdag, sedan ett förslag till grundlagsändring antagits som vilande år 1964. Vid båda tillfällena framfördes i motioner yrkanden om en längre gående reform. Under hänvisning till att rösträttsåldern borde ses i samband med myndighetsåldern, vilken skulle bli föremål för utredning, avstyrkte utskottet motionerna år 1964. Samma ståndpunkt intogs år 1965. De vid sistnämnda tillfälle föreliggande motionerna innehöll i huvudsak samma yrkanden som de vid årets riksdag väckta. Ut-

skottet har inte funnit anledning till ett ändrat ställningstagande i frågan utan hemställer,

att motionerna

1) II: 47;

2) I: 151 och II: 201; samt

3) I: 253 och II: 437

inte måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 februari 1966

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Erik Olsson, Carl Albert Anderson, Dahl, Hernelius, Sörlin, Sörenson, Harald Pettersson, Tistad och Svenungsson; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Henningsson, Wahlund, Magnusson i Tumhult, Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping, Andersson i Storfors, Keijer, Mossberg och Boo.

Reservation

av herrar *Sörenson, Harald Pettersson, Tistad, Wahlund, Hamrin* i Jönköping, *Keijer* och *Boo*, vilka anfört:

Vi ansluter oss till den mening, som kommit till uttryck i motionerna I: 151 och II: 201 samt I: 253 och II: 437 ävensom i det särskilda yttrandet till utskottets utlåtande nr 40 till 1965 års riksdag, att en sänkning av röst-rättsåldern utöver vad 1965 års reform innebar är angelägen. En ytterligare sänkning med två år framstår som motiverad. Med hänsyn till sambandet med myndighetsåldern finner vi oss inte kunna föreslå, att riksdagen redan nu antar ett vilande grundlagsändringsförslag i den av oss önskade riktningen. Vi finner det emellertid vara av vikt, att frågan inte fördröjes över 1968 års andrakammarval till följd av pågående utredningsarbete. Till förekommande av ett sådant uppskov bör riksdagen enligt vår mening i skrivelse till Kungl. Maj:t begära ett förslag i ämnet före nämnda val. Vi anser sålunda att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 151 och II: 201 samt I: 253 och II: 437, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag före 1968 års andrakammarval till grundlagsändring rörande sänkning av rösträttsåldern med två år.